ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ УКРНОІВІ
11.11.2026 № 378/2026

МІНЕКОНОМІКИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ОРГАН ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

ДЕРЖАВНА ОРГАНІЗАЦІЯ
«УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ОФІС
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙ»
(УКРНОІВІ)

АПЕЛЯЦІЙНА ПАЛАТА

вул. Дмитра Годзенка, 1, м. Київ, 01601, тел.: +380 44 209-27-06, +380 67 501-05-95
e-mail: office@nipo.gov.ua, http://www.nipo.gov.ua, кодзгідноз ЄДРПОУ: 44673629

Р І Ш Е Н Н Я

29 вересня 2026 року

Колегія Апеляційної палати УКРНОІВІ, затверджена розпорядженням голови Апеляційної палати Білоцьким В. В. від 05.08.2026 № Р-АП/145-26, у складі головуючого Теньової О. О. та членів колегії Данилової О. В., Маруди Н. В., за участю секретаря засідання Костенко І. А., розглянула заперечення МОНСАНТО ТЕКНОЛОДЖІ ЕЛЕЛСІ (US) проти рішення УКРНОІВІ від 19.06.2026 про відмову в державній реєстрації винаходу «Покращені способи виробництва гібридного насіння кукурудзи» за заявкою № a 2020 05879.

Представники апелянта – Н. В. Бреус, К. П. Ронський, М. А. Гудим, В. М. Андруховець.
Представник УКРНОІВІ – Г.М. Стецька.

Заперечення апелянта подано на підставі абзацу першого частини першої статті 24 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (далі – Закон), згідно з яким заявник має право оскаржити рішення за заявкою в судовому порядку або до Апеляційної палати протягом двох місяців від дати одержання рішення УКРНОІВІ чи копій матеріалів, затребуваних відповідно до частини третьої статті 16 Закону.

Апелянт не погоджується з рішенням про відмову в державній реєстрації винаходу «Покращені способи виробництва гібридного насіння кукурудзи» за заявкою № a 2020 05879 прийнятим на тій підставі, що заявлений винахід не

відповідає умовам патентоздатності, установленим статтею 7 Закону: за пунктом 1 формули не є промислово придатним; за пунктами 1-47 формули належить до об’єктів, на які відповідно до частини третьої статті 6 Закону (пункт 4 глави 1 розділу ІІ Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель (далі-Правила), затверджених наказом Міністерства економіки України від 09.09.2024 № 23301 (зареєстрованим в Міністерстві юстиції 18.09.2024 за № 1411/42756) не поширюється правова охорона, а саме до біологічних у своїй основі процесів відтворення рослин і тварин, що не належать до небіологічних та мікробіологічних процесів.

У запереченні апелянт зазначає, що аргументи експертизи базуються на тому, що вирощування, вилучення волотей/хімічна стерилізація та визначення розташування рядів посадки є допоміжними або підготовчими технічними стадіями, які зумовлюють сприятливі умови для запилення, але не змінюють біологічну основу статевого схрещування.

Апелянт не погоджується з таким твердженням та зазначає, що практично будь-який об'єкт можна визнати неохоронним з тих чи інших причин, якщо не розглядати їх обмежувальні та відмітні ознаки у всій сукупності. У формулі винаходу вказано велику кількість ознак, що характеризують стадії заявленого способу, які не можуть бути здійснені без участі людини, і які не можуть бути визнані по суті біологічними. Видалення волотей це навмисна дія людини, спрямована на запобігання самозапилення та забезпечення перехресного запилення, а хімічна стерилізація вимагає відбору відповідних засобів, доз та способів нанесення. Зазначені стадії є суто технічними, і патентоздатність всього винаходу не залежить від кожної з них окремо, а від використання усієї сукупності як технічних так і біологічних стадій заявленого способу.

Апелянт стверджує, що заявлений біотехнологічний спосіб постійного отримання високого врожаю гібридного насіння кукурудзи не є способом отримання рослини як такої і не може розглядатися по суті біологічним способом отримання рослини, хоча б тому, що кукурудза як сільськогосподарська культура не може ефективно відтворюватися без людини. Комбінація таких дій не призводить до отримання нової рослини, а дозволяє підвищити врожайність рослини. Заявлений винахід призводить до значного підвищення стабільності продукування насіння, про що свідчить зниження варіативності. Значне підвищення стабільності є результатом саме активності людини, що не дозволяє стверджувати, що заявлений спосіб є по суті біологічним способом отримання рослини.

На думку апелянта, заявлений спосіб передбачає використання рослин, що не зустрічаються в природі. Рослина сільськогосподарської кукурудзи не є рослиною, яка росте в природі, оскільки вона є результатом одомашнення дикої рослини теосинте, природним ареалом якого є Центральна Америка. Рослини теосинте має маленькі тверді зерна, включені в жорстку оболонку, які значно відрізняються від м'яких їстівних зерен рослини кукурудзи та її великих

качанів. Така відмінність, зумовлена процесом одомашнення та свідченням активності людини.

У формулі винаходу вказано множину жіночих інбредних рослин кукурудзи, що містять певну генетичну заміну (гетерологічний полінуклеотид, що кодує молекулу РНК, яка пригнічує експресію гена оксидази (GA20)), причому ніде немає свідчень, що така множина жіночих інбредних рослин кукурудзи зустрічається в природі. Така ознака, як фенотип напівкарликовості, вводиться в геном рослини за допомогою рекомбінантної конструкції на основі молекулярної біології, керованої людиною. Така ознака вводиться технічним засобом, іншим, ніж змішування генів шляхом статевого схрещування.

Експертом вказано, що ознака «отримання гібридного насіння кукурудзи» передбачає запилення та статеве схрещування, на що апелянт зауважує, що формування гібридного насіння включає запилення, але не за рахунок схрещування. Різниця у рості досягається за рахунок конструкції пригнічення оксидази GA20. Вирішальним фактом, що підтверджує, що заявлений спосіб не є по суті біологічним способом, є не злиття двох геномів, а сконструйована генетична модифікація, яка повністю зумовлена активністю людини.

Апелянт не погоджується з думкою експертизи, що обмеження, пов'язане із збільшенням на 3,0% врожайності, стосується технічного результату заявленого винаходу. Підвищена варіабельність та підвищена врожайність є технічними ефектами, зумовленими різницею у висоті рослини, що досягається за допомогою активності людини. Дані ефекти підтверджують технічний характер заявленого винаходу та демонструють, що заявлений спосіб є технічним рішенням, спрямованим на вирішення сільськогосподарського завдання, а не природним процесом відтворення.

Апелянт вважає, що експертиза зробила помилковий висновок щодо досягнення технічного результату і незважаючи на те, що спосіб за незалежним пунктом 1 містить технічні етапи, які передбачають втручання людини, зокрема посадку множин жіночих та чоловічих інбредних рослин кукурудзи, вилучення волотей у множини жіночих інбредних рослин кукурудзи або хімічну стерилізацію множини жіночих інбредних рослин кукурудзи спосіб за незалежним пунктом 1 є біологічним в своїй основі процесом відтворення рослин, а тому він не є таким, на який поширюється правова охорона.

При цьому, заявлений технічний результат досягається за рахунок оптимізації потоку пилку та використання сукупності всіх технічних стадій заявленого способу, як то: вилучення волотей, використання специфічної схеми посадки рослин та підбору висоти жіночих та чоловічих батьківських особин. Вибір жіночих особин, які нижчі за чоловічі особини призводить до неочікуваного технічного результату, так як в результаті дослідів було доведено, що такий вибір призводить до оптимізації запилення та зниження скелетизації чоловічих волотей.

Сам процес статевого схрещування є природною та неминучою дією природи без якої розмноження кукурудзи неможливе, тому розглядати процес

схрещування як основний і єдиний суттєвий етап для досягнення зазначеного технічного результату невірно.

Крім того, експертиза вважає, що масштабування процесу утворення насіння рослин кукурудзи з метою постійного отримання високого врожаю гібридного насіння кукурудзи не змінює суті заявленого за незалежним пунктом1 способу.

Апелянт не згоден з думкою експертизи, що масштабування процесу утворення насіння рослин кукурудзи з метою постійного отримання високого врожаю гібридного насіння кукурудзи не змінює суті заявленого за незалежним пунктом 1 способу, оскільки незалежно від того, яку кількість насіння будуть продукувати рослини кукурудзи, все це насіння є результатом статевого схрещування, яке передбачає утворення статевих клітин в чоловічій та жіночих рослинах кукурудзи, запилення, утворення та проростання пилкової трубки, злиття спермію з яйцеклітиною, утворення зиготи та її дроблення. Всі ці етапи не передбачають втручання людини, а тому заявлений спосіб є біологічним в своїй основі/суті.

Збільшення продукування насіння, це і є технічний результат, який дозволяє не просто отримати гібридне насіння, а підвищити його вихід. Збільшення виробництва насіння відбувається не за рахунок збільшення посадкових площ. Збільшення врожайності відбувається, не за рахунок схрещування, а саме за рахунок сукупності технічних стадій, які були виконані людиною, і які створили умови для такого збільшення врожайності.

Апелянт наголошує, що технічний результат досягається завдяки втручанню людини, а не лише завдяки природному схрещуванню та селекції. Без втручання людини заявлений технічний результат не зможе бути досягнутим в принципі.

Окрім цього, апелянт не погоджується з тим, що заявлений винахід не відповідає умові патентоздатності «промислова придатність». Призначенням заявленого винаходу є постійне отримання високої врожайності гібридного насіння кукурудзи, що підтверджується прикладами його здійснення.

Апелянт не згоден з позицією експертизи, щодо відсутності об’єкта винаходу та неможливості визначення призначення заявленого об’єкта. Наведені у заявці приклади здійснення винаходу підтверджують, що реалізація вказаного призначення дійсно можлива. А на Фіг. 5-6 показаний позитивний вплив на врожай вирощування низькорослих жіночих батьківських рослин та використання певної схеми посадки жіночих та чоловічих батьківських рослин. Таким чином, заявлений винахід має чітко вказане призначення, достатнім чином розкриті описані засоби і методи, за допомогою яких можливе здійснення винаходу в тому вигляді, як він охарактеризований в будь-якому пункті формули і підтверджена можливість реалізації його призначення.

Враховуючи наведене, апелянт просить скасувати рішення від 19.06.2026 про відмову в державній реєстрації винаходу «Покращені способи виробництва гібридного насіння кукурудзи» за заявкою № a 2020 05879 та прийняти рішення про його державну реєстрацію.

За результатами кваліфікаційної експертизи заявки з формулою винаходу, наданою заявником у документі від 19.02.2026 № б/н (вх. від 19.02.2026 № Вх-11299/2026), проведеної з урахуванням внесених заявником виправлень від 19.02.2026 № б/н (вх. від 19.02.2026 № Вх-11299/2026), проведеної за пунктами 1-47 формули, зазначеними заявником у відповіді на попередній висновок експертизи від 06.01.2026 № 273/ЗА/26 (глава 8 розділу VI Правил), встановлено, що: заявлений винахід не відповідає умовам патентоздатності, установленим статтею 7 Закону:

за пунктом 1 формули не є промислово придатним;

заявлений винахід не відповідає умовам надання правової охорони, оскільки:

заявлений винахід не відповідає умовам надання правової охорони, оскільки: заявлений об’єкт за пунктами 1-47 формули належить до об’єктів, на які відповідно до частини третьої статті 6 Закону (пункт 4 глави 1 розділу II Правил) не поширюється правова охорона, а саме до біологічних у своїй основі процесів відтворення рослин і тварин, що не належать до небіологічних та мікробіологічних процесів.

Відповідно до частини третьої статті 6 Закону та пункту 4 глави 1 розділу II Правил правова охорона не поширюється на біологічні у своїй основі процеси відтворення рослин і тварин, що не належать до небіологічних та мікробіологічних процесів.

В незалежному пункті 1 зміненої формули винаходу від 23.09.2025 був заявлений спосіб постійного виробництва високого врожаю гібридного насіння кукурудзи, який включає етапи: (a) посадку множин чоловічих інбредних рослин кукурудзи та жіночих інбредних рослин кукурудзи, які містять гетерологічний полінуклеотид, що кодує молекулу РНК, яка пригнічує експресію гена GA-20-оксидази, (b) вилучення волотей у множини жіночих інбредних рослин кукурудзи, або хімічну стерилізація множини жіночих інбредних рослин кукурудзи, (c) запліднення жіночих імбредних рослин кукурудзи пилком чоловічої інбредної рослини кукурудзи і (d) збирання зазначеного гібридного насіння кукурудзи з множини жіночих інбредних рослин кукурудзи.

У попередньому висновку кваліфікаційної експертизи № 273/3А/26 від 06.01.2026 зазначалося, що технічним результатом заявленого способу є покращення виробництва гібридного насіння кукурудзи. Зазначений заявником технічний результат досягається за рахунок схрещування однієї чоловічої інбредної рослини кукурудзи з множиною жіночих інбредних рослин кукурудзи, які містять гетерологічний полінуклеотид, що кодує молекулу РНК, яка пригнічує експресію гена GA-20-оксидази.

Тому незважаючи на те, що спосіб за незалежним пунктом 1 містить технічні етапи, які передбачають втручання людини, зокрема посадку множин жіночих та чоловічих інбредних рослин кукурудзи, вилучення волотей у множини жіночих інбредних рослин кукурудзи або хімічну стерилізацію

множини жіночих інбредних рослин кукурудзи, спосіб за незалежним пунктом 1 є біологічним в своїй основі процесом відтворення рослин, а тому він не є таким, на який поширюється правова охорона. Зазначені заявником технічні етапи здійснюють до статевого схрещування множини жіночих інбредних рослин кукурудзи з чоловічою інбредною рослиною кукурудзи і вони жодним чином не впливають на сам процес злиття двох геномів. Так, зокрема, вилучення волотей у множини жіночих інбредних рослин кукурудзи є необхідним виключно для забезпечення перехресного запилення. Однак, незалежно від того, чи відбувається запилення шляхом перехресного запилення чи самозапилення, його кінцевим результатом в будь-якому випадку є запліднення та статеве схрещування геномів двох рослин. Тому такий технічний етап є лише допоміжною підготовчою або супровідною дією, яка спрямована на створення сприятливих умов для забезпечення ефективності процесу запліднення.

Також було зазначено, що в результаті етапу запліднення, який є ключовим етапом заявленого способу, обов’язково відбувається статеве схрещування геномів двох рослин, оскільки саме внаслідок обміну генетичною інформацією між жіночою та чоловічою інбредними рослинами кукурудзи утворюється гібридне насіння з бажаними генотипом та фенотипом. Тому спосіб за незалежним пунктом 1 є біологічним в своїй основі процесом відтворення рослин, що не належить до небіологічних та мікробіологічних процесів.

У своїй відповіді на попередній висновок кваліфікаційної експертизи № 273/3А/26 від 06.01.2026 заявник висловив незгоду з цим висновком та зазначив, що заявлений винахід є патентноздатним, оскільки згідно з формулою винаходу спосіб включає видалення волотей у множини жіночих інбредних рослин кукурудзи або хімічну стерилізацію множини жіночих інбредних рослин кукурудзи. Це також вимагає втручання людини та демонструє, що заявлений винахід не є по суті біологічним процесом.

Заявник не заперечує, що вилучення волотей у множини жіночих інбредних рослин кукурудзи є лише допоміжною підготовчою або супровідною дією, яка спрямована на створення сприятливих умов для забезпечення ефективності процесу запліднення. Крім того, заявником не надано заперечень щодо того, що зазначені технічні етапи здійснюють до статевого схрещування множини жіночих імбредних рослин кукурудзи з чоловічою інбредною рослиною кукурудзи і вони жодним чином не впливають на сам процес злиття двох геномів.

Тому зберігається висновок про те, що спосіб за незалежним пунктом 1 є біологічним в своїй основі процесом відтворення рослин, що не належить до небіологічних та мікробіологічних процесів.

В попередньому висновку кваліфікаційної експертизи № 273/3А/26 від 06.01.2026 також було зазначено, що певне розташування рядів чоловічих та жіночих інбредних рослин кукурудзи має значення лише для процесу запилення, а не для запліднення. Метою процесу запилення, незалежно від того

відбувається воно через самозапилення чи перехресне запилення, є лише доставляння пилкового зерна на приймочку маточки. Цей процес передує запліднення і жодним чином не змінює його біологічну основу. Тому заходи щодо оптимізації потоку пилку, зокрема певне розташування рядів рослин, є технічним рішенням, яке збільшує ймовірність запилення жіночих інбредних рослин кукурудзи, однак жодним чином не змінює механізм процесу запліднення.

Після процесу запліднення, під час якого відбувається злиття чоловічої та жіночої статевої клітини, обов'язково відбувається статеве схрещування – процес поєднання генетичного матеріалу двох різних особин, який призводить до утворення гібридного насіння, і який є суто біологічним механізмом, що здійснюється без втручання людини.

Отже, зважаючи на вищезазначене, слід зауважити, що людина може лише створювати умови для покращення запилення, однак вони не змінюють біологічний в своїй основі процес відтворення рослин, а саме процес статевого схрещування двох геномів. Тому заявлений за незалежним пунктом 1 спосіб неможливо визнати таким, на який поширюється правова охорона відповідно до частини третьої статті 6 Закону.

У своїй відповіді на попередній висновок кваліфікаційної експертизи № 273/3А/26 від 06.01.2026 заявник висловлює незгоду з цим висновком та зазначає, що згідно з формулою винаходу, множину жіночих інбредних рослин кукурудзи і щонайменше одну чоловічу інбредну рослину кукурудзи вирощують у полі, яке містить щонайменше чотири ряди жіночих інбредних рослин кукурудзи, і щонайменше один ряд чоловічих інбредних рослин кукурудзи. Такий підхід також вимагає активності людини і не повинен бути виключений з розгляду, зважаючи на те, що згідно з фундаментальним правилом патентної експертизи вся комбінація ознак, зазначена у формулі винаходу, повинна бути розглянута при оцінці патентоздатності заявленого винаходу, пов'язаної з суто біологічними процесами. При розгляді всієї сукупності ознак заявленого винаходу, вказаної у формулі винаходу, для фахівця у даній галузі техніки цілком очевидно, що заявлені об'єкти не є по суті біологічними процесами і мають розглядатися як винаходи.

Заявник не заперечує, що заходи щодо оптимізації потоку пилку, зокрема певне розташування рядів рослин, є технічним рішенням, яке збільшує ймовірність запилення жіночих інбредних рослин кукурудзи, однак жодним чином не змінює механізм біологічного процесу запліднення.

Тому зберігається висновок про те, що спосіб за незалежним пунктом 1 є біологічним в своїй основі процесом відтворення рослин, що не належить до небіологічних та мікробіологічних процесів.

Крім того, заявник у своїй відповіді на попередній висновок кваліфікаційної експертизи № 273/3А/26 від 06.01.2026 зазначив, що ознака «запліднення» підштовхує експертизу до хибних висновків, щодо заперечення патентоздатності заявлених об'єктів, тому заявник виключив стадію с) з формули винаходу.

Заявник надав змінену формулу винаходу від 06.01.2026, в якій з незалежного пункту 1 було вилучено знаку «запліднення множини жіночих інбредних рослин кукурудзи шляхом щонайменше однієї чоловічої інбредної рослини кукурудзи для вироблення гібридного насіння кукурудзи» та залишено ознаку «виробництво гібридного насіння кукурудзи».

Слід зазначити, що ознака «виробництво гібридного насіння кукурудзи» передбачає етап запліднення жіночих інбредних рослин кукурудзи та етап статевого схрещування, оскільки без здійснення зазначених етапів отримання гібридного насіння кукурудзи є неможливим.

Крім того, заявник в незалежному пункті 1 уточнив, що отриманий врожай або врожай гібридного насіння кукурудзи є на щонайменше 3,0% більший ніж врожай насіння контрольного гібридного насіння кукурудзи.

Встановлення нижньої межі збільшення врожаю гібридного насіння кукурудзи жодним чином не змінює заявлений за незалежним пунктом 1 спосіб, а лише конкретизує очікуваний результат його реалізації.

Отже, заявлений за незалежним пунктом 1 спосіб неможливо визнати таким, на який поширюється правова охорона відповідно до частини третьої статті 6 Закону. Способи за залежними пунктами 2-47 також неможливо визнати такими, на які поширюється правова охорона, з тих самих причин, оскільки вони є окремими втіленнями біологічного в своїй основі процесу відтворення рослин, що не відноситься до небіологічних та мікробіологічних процесів (частина третя статті 6 Закону).

Згідно з пунктом 1 глави 19 розділу VI Правил для встановлення того, чи є заявлений винахід промислово придатним, тобто таким, що може бути використаний у промисловості або в іншій сфері діяльності, перевіряється дотримання вимог, зазначених у пункті 5 глави 2 розділу II Правил, згідно з якими для підтвердження можливості такого використання в заявці повинні бути зазначені зокрема відомості про призначення об'єкта винаходу з можливістю реалізації цього призначення при здійсненні винаходу за кожним пунктом формули, якщо це явно не випливає з назви винаходу або з його суті.

Призначенням заявленого способу згідно з описом винаходу є постійне отримання високого врожаю гібридного насіння кукурудзи.

В попередньому висновку кваліфікаційної експертизи № 273/3А/26 від 06.01.2026 було зазначено, що визнати спосіб за незалежним пунктом 1 як об’єкт винаходу неможливо, оскільки він є біологічним в своїй основі процесом відтворення рослин, який не належить до небіологічних та мікробіологічних процесів. Тому, як наслідок, оскільки відсутній об’єкт винаходу, то визнати вказане призначення заявленого об’єкту як призначення об’єкта винаходу неможливо.

У своїй відповіді на попередній висновок кваліфікаційної експертизи № 273/3А/26 від 06.01.2026 заявник висловлює незгоду з цим висновком та зазначає, що в описі, зокрема в прикладах, розкрито варіанти здійснення заявленого способу, а також всі можливі технічні результати, які можуть бути

досягнуті при його здійсненні. Отже, заявник стверджує, що заявлені об’єкти відповідають умові патентоздатності «промислова придатність».

Попри наявність прикладів здійснення способу в описі винаходу, визнати спосіб за незалежним пунктом 1 як об’єкт винаходу неможливо, оскільки він є біологічним в своїй основі процесом відтворення рослин, який не належить до небіологічних та мікробіологічних процесів. Оскільки заявлений об’єкт не може бути визнаний процесом (способом) як об’єктом винаходу, то визнати вказане призначення – постійне отримання високого врожаю гібридного насіння кукурудзи, як призначення винаходу неможливо. Тому спосіб за незалежним пунктом 1 не відповідає умові патентоздатності промислова придатність (пункт 3 глави 19 розділу VI Правил, частина восьма статті 7 Закону). Крім того, відповідно до пункту 4 глави 19 розділу VI Правил у разі невизнання винаходу промислово придатним за незалежним пунктом формули винахід у цілому не визнається промислово придатним.

На підставі висновку експертизи прийнято рішення від 19.06.2026 про відмову в державній реєстрації винаходу «Покращені способи виробництва гібридного насіння кукурудзи» за заявкою № a 2020 05879.

Пунктом 1 глави 3 розділу II Регламенту Апеляційної палати Національного органу інтелектуальної власності, затвердженого наказом Міністерства економіки України від 23.11.2023 № 17768 (далі – Регламент), встановлено, що розглядзаперечення посуті передбачає встановлення наявності або відсутності підстав для скасування рішення НОІВ щодо заявки, за якою подано заперечення, у межах мотивів, викладених у запереченні чи під час його розгляду, та на підставі зібраних у справі за запереченням матеріалів. Відповідно до пунктів 11 і 12 глави 3 розділу II Регламенту колегія Апеляційної палати з метою з’ясування обставин, якими обґрунтовуються вимоги апелянта та які необхідно встановити для прийняття рішення, з’ясувала обставини, на які посилається апелянт як на підставу своїх вимог і заперечень, та перевірила їх доказами, що містилися у запереченні (№ Вх-53710/2026 від 31.07.2026), копіях матеріалів заявки № a 2020 05879, та встановила таке.

Згідно із пунктом 3 статті 6 Закону правова охорона не поширюється, зокрема, на такі об’єкти: біологічні у своїй основі процеси відтворення рослин і тварин, що не належать до небіологічних та мікробіологічних процесів, а також продукти таких процесів.

Отже, правову охорону можуть отримати лише ті способи відтворення рослин, що за своєю суттю не є біологічними.

Термін «біологічний процес відтворення» слід розуміти у контексті біологічного процесу розмноження, який відбувається на молекулярному рівні із залученням геному, і результатом якого є відтворення собі подібних.

Питання щодо того чи є процес відтворення рослини «суто біологічним» залежить виключно від ступеню технічного втручання людини в такий процес.

Якщо зазначене втручання має значний влив на отримання бажаного результату, то даний об’єкт винаходу може отримати правову охорону.

Отже, визначення ступеню втручання людини у процес відтворення грає значну роль. Істотним і вирішальним втручанням людини в процес відтворення рослин чи тварин є втручання, яке створює особливі умови розмноження, що є неможливими за звичайного перебігу природних процесів, наприклад, хімічний мутагенез, опромінення гамма-променями, клонування, застосування методів біотехнології, що включають зміну геному шляхом внесення ДНК бактерій, вірусів та інше.

Методи селекції, а саме добір найкращих за певними корисними критеріями організмів з популяції, в тому числі рекурентний добір за фенотипом, проведення гібридизації, включаючи інбридинг (близькоспоріднене схрещування), для отримання чистих ліній рослин, є чисто біологічними процесами.

Згідно з матеріалами заявки № а 2020 05879 суть винаходу полягає в «заплідненні множини жіночих інбредних рослин кукурудзи пилком щонайменше однієї чоловічої інбредної рослини кукурудзи для вироблення гібридного насіння кукурудзи, причому жіночі інбредні рослини кукурудзи мають середню висоту, яка щонайменше на 2,5 % менша за середню висоту щонайменше однієї чоловічої інбредної рослини кукурудзи; та (b) збирання гібридного насіння кукурудзи з однієї або більше жіночих інбредних рослин кукурудзи».

Згідно зі зміненою формулою винаходу (від 19.02.2026) «Спосіб постійного виробництва високого врожаю гібридного насіння кукурудзи, який включає: посадку множини жіночих інбредних рослин кукурудзи і множини чоловічих інбредних рослин кукурудзи на кукурудзяному полі у щонайменше чотири ряди жіночих інбредних рослин кукурудзи і щонайменше один ряд чоловічих інбредних рослин кукурудзи, де множина жіночих інбредних рослин містить гетерологічний полінуклеотид, що кодує молекулу РНК, яка пригнічує експресію гена GA20-оксидази, де множина жіночих інбредних рослин кукурудзи мають середню висоту, яка є щонайменше на 10 % меншою, ніж середня висота щонайменше однієї чоловічої інбредної рослини кукурудзи;

вилучення волотей у множини жіночих інбредних рослин кукурудзи або хімічну стерилізацію множини жіночих інбредних рослин кукурудзи;

запліднення множини жіночих інбредних рослин кукурудзи пилком щонайменше однієї чоловічої інбредної рослини кукурудзи для вироблення гібридного насіння кукурудзи; і

збирання зазначеного гібридного насіння кукурудзи з множини жіночих інбредних рослин кукурудзи, де отриманий врожай або врожай насіння гібридного насіння кукурудзи є менш варіабельним та більшим, ніж врожай або врожай насіння контрольного гібридного насіння кукурудзи, в якому середня висота зазначеної множини контрольних жіночих інбредних рослин кукурудзи є такою самою або схожою із середньою висотою зазначеної щонайменше однієї контрольної чоловічої інбредної рослини кукурудзи».

Як зазначив апелянт, заявлений технічний результат досягається за рахунок оптимізації потоку пилку та використання сукупності всіх технічних стадій заявленого способу, як то: вилучення волотей, використання специфічної схеми посадки рослин та підбору висоти жіночих та чоловічих батьківських особин.

Для досягнення зазначеного результату необхідно провести певні дії, а саме «посадку.. збирання.. вилучення волотей… хімічну стерилізацію», які за твердженням апелянта є навмисною дією людини.

Отже, на основі вказаного вище, очевидно, що процес постійного виробництва високого врожаю гібридного насіння, не виключає діяльності людини. Однак, на думку колегії Апеляційної палати, дії, що вчиняє людина є маніпуляціями з біологічними процесами без втручання в їх суть, наприклад відбір рослини з певними властивостями (що містять ген карликовості) не змінює алгоритму проходження процесу запилення, і такі дії не вносять якусь специфічну особливість, утворення якої неможливо у природі самочинним шляхом, наприклад, введення генів тварини до генотипу рослини. Тобто втручання людини лише регулює умови для проходження цілком природного процесу розмноження, що характерно для методів, які широко використовуються у селекції рослин.

Колегія Апеляційної палати розглядає заявлений у незалежному пункті 1 спосіб, як такий, що включає сукупність ознак, що стосуються технічних операцій, як зокрема визначення генотипу та відбір відповідних рослин для подальшого схрещування, видалення волотей у жіночих рослин, висадку рослин певним чином, так і ознак, що стосуються отримання рослин із певними спадковими характеристиками як результат попереднього селекційного відбору, що базується на використанні природніх біологічних механізмах схрещування. Проте, спосіб не перестає бути по суті біологічним лише через використання у ньому технічних операцій, які полегшують або забезпечують здійснення відбору та схрещування. Зазначені операції можуть вимагати людського втручання, про що неодноразово зазначає Апелянт, однак вони не призводять зміни біологічної природи процесу. Зокрема, ген уже присутній у геномі відібраної рослини, і селекція лише дозволяє виявити рослини, які мають бажану спадкову ознаку, видалення репродуктивних органів жіночих рослин впливає на можливість самозапилення або перехресного запилення, проте не змінює генетичну інформацію рослин, а нові комбінації генів у нащадків, що призводять до підвищеної продуктивності, виникають завдяки природним механізмам статевого розмноження.

Таким чином, хоча людина й спрямовує цей процес, вона не створює генетичну ознаку шляхом безпосереднього технічного втручання в геном, відтак вирішальний вклад у результат, що отримується при здійсненні заявленого способу, визначається саме природніми процесами.

Відтак, колегія Апеляційної палати вважає що сприяння, покращення процесу схрещування рослин, як то їх певна розсадка, вибір рослин з різною висотою тощо, це лише технічні прийоми, що покращують врожай отриманої

кукурудзи, а основа цього способу полягає у відтворенні рослин, що є біологічним процесом. Отже всі перелічені прийоми є лише допоміжними, що покращують біологічну основу процесу схрещування рослин.

Отже, на основі вказаного вище, очевидно, що виробництво гібридного насіння кукурудзи, не виключає діяльності людини. Однак, дії, що вчиняє людина є маніпуляціями з біологічними процесами без втручання в їх суть, наприклад, посадка/збір/відбір, не змінює алгоритму проходження процесу запилення, і такі дії не вносять якусь специфічну особливість, утворення якої неможливо у природі самочинним шляхом, наприклад, запліднення жіночих інбредних рослин кукурудзи та етап статевого схрещування. Тобто втручання людини лише регулює умови для проходження цілком природного процесу розмноження, що характерно для методів, які широко використовуються у селекції рослин.

Щодо промислової придатності колегія Апеляційної палати зазначає таке.

Винахід (корисна модель) визнається промислово придатним, якщо його може бути використано у промисловості або в іншій сфері діяльності (частина 8 статті 7 Закону).

Для підтвердження можливості такого використання в заявці повинні бути зазначені, зокрема:

- відомості про призначення об’єкта винаходу (корисної моделі) з можливістю реалізації цього призначення при здійсненні винаходу (корисної моделі) за кожним пунктом формули, якщо це явно не випливає з назви винаходу (корисної моделі) або з його (її) суті;

- відомості, достатні для того, щоб фахівець міг здійснити винахід (корисну модель) у тому вигляді як його (її) охарактеризовано в кожному пункті формули, зокрема, опис засобів та/або методів, за допомогою яких можливе здійснення винаходу (корисної моделі), при цьому допускається заміна таких відомостей посиланням на джерело інформації, що містить їх і яке стало загальнодоступним до дати подання заявки, а якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету. Якщо для фахівця можливість здійснення винаходу (корисної моделі) очевидно випливає з його (її) суті, наводити такі відомості не потрібно;

- приклади здійснення винаходу (корисної моделі) із зазначенням достовірних даних, зокрема експериментальних, які підтверджують можливість реалізації вказаного в матеріалах заявки призначення винаходу (корисної моделі).

Винахід (корисна модель) не визнається промислово придатним (придатною), якщо його (її) не може бути здійснено, зокрема, через те, що він (вона) суперечить визнаному закону природи чи базується на припущеннях, гіпотезах тощо.

З огляду на викладені вище аргументи, можливо зауважити, що заявлений спосіб виробництва гібридного насіння кукурудзи, включає проведення визначених маніпуляцій з боку людини, однак виключає втручання в біологічні процеси і зміну геному рослини специфічними діями, неможливими у природі.

В описі винаходу апелянтом наведені приклади здійснення способу, проте, колегією встановлено, що заявлений спосіб не є об’єктом винаходу, оскільки він є біологічним в своїй основі процесом відтворення рослин. Оскільки заявлений спосіб не визнано об’єктом винаходу, будь які відомості щодо призначення такого об’єкта не стосуються об’єкта винаходу, тому такій спосіб не відповідає умові патентоздатності промислова придатність за незалежним пунктом 1, та відповідно до пункту 4 глави 19 розділу VI Правил у цілому не визнається промислово придатним.

На підставі викладеного колегія Апеляційної палати вважає, що висновок експертизи щодо винаходу «Покращені способи виробництва гібридного насіння кукурудзи» за заявкою № a 2020 05879, підставою для якого є належність до об’єктів, на які відповідно до частини третьої статті 6 Закону не поширюється правова охорона, є обґрунтованим та правомірним.

За результатами розгляду заперечення, на підставі Закону України «Про охорону прав на винаході і корисні моделі», керуючись Регламентом Апеляційної палати Національного органу інтелектуальної власності, затвердженим наказом Міністерства економіки України від 23.11.2023 № 17768, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 04.01.2024 за № 21/41366, колегія Апеляційної палати

в и р і ш и л а:

1. Відмовити МОНСАНТО ТЕКНОЛОДЖІ ЕЛЕЛСІ (US) у задоволенні заперечення.

2. Рішення від 19.06.2026 про відмову в державній реєстрації винаходу «Покращені способи виробництва гібридного насіння кукурудзи» за заявкою № a 2020 05879 залишити чинним.

Рішення Апеляційної палати набирає чинності з дати його затвердження наказом Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» та може бути оскаржено в судовому порядку протягом двох місяців від дати його одержання.

Головуючий колегії О. О. Теньова
Члени колегії Н. В. Маруда
О. В. Данилова

44673629 - УКРНОІВІ
№Ріш-АП/149-26 від 11.11.2026
КЕП (Підписання проєкту):
Теньова О. О. 11.11.2026 12:16
3FAA9288358EC0030400
000000BB3900F5FFE800

44673629 - УКРНОІВІ
№Ріш-АП/149-26 від 11.11.2026
КЕП (Підписання проєкту):
Данилова О. В. 11.11.2026 12:15
04AF212836405D990400
000088673D000659EE00

44673629 - УКРНОІВІ
№Ріш-АП/149-26 від 11.11.2026
КЕП (Підписання проєкту):
Маруда Н. В. 11.11.2026 12:11
04AF212836405D990400
00001A4C3D00B89EED00